

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Modstandskampen 1940 - 45

Nr. 4 · December 2010

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

ERHVERVSHÆMMEDE
FRA FRIHEDSKAMPEN

HORSERØD
FRØSLEV
DACHAU
HANNOVER-STÖCKEN
NEUENGAMME
SACHSENHAUSEN
STUTTHOF
BUCHENWALD
THERESIENSTADT
RAVENSBRÜCK

Modstand - vist nytter det...

Kære læsere af "Modstandskampen"

Jeg håber, at I synes at vores blad er et godt blad. Godt, og – ikke mindst – at det er værdifuldt at holde det og læse det, fordi det er et vigtigt bindeled mellem jer, der har været aktive i modstandskampen, været krigssejlere eller været i KZ-lejr, ja for nogle er det måske de eneste informationer I får om, hvad der foregår i jeres foreninger, da en del af jer har så skrøbeligt et helbred, at det ikke er muligt at være med til de arrangementer, som der stadig holdes i de foreninger, der har relation til modstandskampen – og som endnu er tilbage.

Kender DU måske nogle der ikke holder "Modstandskampen", så fortæl dem at det er en god ide at abonnere på bladet, eller giv evt. et abonnement som julegave – på den måde er du også med til at sikre at bladets fremtid.

"Modstandskampen" udkommer 4 gange om året. Vi vil meget gerne have mere stof. Der har været et par blade der har været meget tynde – dette er det kun jer selv, der kan ændre.

Det stof vi gerne vil have er:

- Hvad foregår der i de foreninger, du kommer i?

- Fortæl din egen historie fra besættelsestiden. Har du ikke en computer så send din håndskrevne beretning til bladet, så finder vi en, der kan skrive den ren.

- Har du oplevet noget i fællesskab med andre tidl. modstandsfolk eller KZ-fanger, så skriv og fortæl om det.

- Har du læst en god bog eller en artikel i avisen, der har relation til besættelsen, så send den eller skriv om den, så vi andre også kan høre om det.

Vi ønsker ikke:

- At bladet skal være en diskussionsklub, hvor man "hakker" på hinanden. Der er så få af jer tilbage, så vi ønsker at skabe fællesskab – ikke splittelse.

Har du nogle gode ideer til hvad bladet ellers kan indeholde, eller til et emne du kunne tænke dig at få belyst, så skriv eller ring til en af os i bladudvalget:

Redaktør Peter Eigenbroth:
mail: peter@fjerritslev-tryk.dk
Emmy Reitoft 42 40 14 95,
mail: emmyreitoft@gmail.com
Lykke Finderup: 46 35 39 11,
mail: Finderup@it.dk

...så vil vi se, om vi kan efterkomme dine ønsker.

*Mange venlige hilsener
På bladudvalgets vegne
Emmy Reitoft
Formand for bladudvalget*

Glædelig jul og godt nytår

Vi slutter dette års udgivelser med et gedigent nummer, der vidner om, at der stadig foregår en del rejseaktiviteter for de tilknyttede foreningers medlemmer. Desuden er vi glade for at kunne bringe beretninger "fra dengang", såvel om modstandsarbejdet som om livet i kz-lejrene.

Som det fremgår andet steds i bladet, er dets fremtid sikret gennem salget af feriehuset på Anholt. Derfor vil der også snart dumpe et brev ind ad brevsprækken med opkrævning for abonnementet næste år. Vi håber, at alle vore trofaste abonnenter vil fortsætte med at holde – og hold liv i – bladet.

Og fra redaktionen skal der lyde ønsket om en glædelig jul og et godt nytår til alle bladets læsere.

Peter Eigenbroth

Modstandskampen 1940 - 45 Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

December 2010 • 16. årg. nr. 4

Redaktion

Peter Eigenbroth, Ansvar. redaktør
Østergade 35, Postboks 56, 9690 Fjerritslev,
Tlf. 98 21 22 00 Fax 98 21 24 31
Mail: peter@fjerritslev-tryk.dk

Modstandskampens Bladudvalg

Emmy Reitoft, Lykke Finderup, Peter Eigenbroth.

Indlæg dækker ikke nødvendigvis foreningens eller redaktionens synspunkter. (Eftertryk tilladt mod kildeangivelse)

Abonnement og bladregnskab

Peter Eigenbroth, Østergade 35, Postboks 56, 9690 Fjerritslev,
Tlf. 98 21 22 00 Fax 98 21 24 31

Abonnement kan bestilles ved at indbetale 200 kr. på konto nr. 7461 2070272221

Tryk Fjerritslev Tryk A/S

Pris 200 kr. Udenlandske abonnenter 250 kr.

Næste nummer

er planlagt til marts 2011. Deadline herfor er 15. februar.

Et kort rids over Holger Danskes historie

Af Gunnar Dyrberg

"Modstandskampen 1940-45" har fra Foss modtaget et af de første numre af et medlemsblad for Skyttelaugene Holger Danske, udgivet i april 1946.

Her har Gunnar Dyrberg skrevet om nogle af Holger Danske gruppens indsatsområder, mens – som Foss udtrykte det – man stadig kunne huske begivenhederne...

I tiden før 1943 blev sabotagen i Danmark udført af en mængde spredte grupper, uden nogen forbindelse med hinanden. Der fandtes ikke nogle egentlige sabotageorganisationer. Men i foråret 1943 var sabotagens omfang taget til i en sådan grad, at det blev nødvendigt at få fastere former i arbejdet, og større grupper blev dannet. Således sluttede en lille halv snes mand sig sammen og dannede en gruppe, som de kaldte "Holger Danske". Samtidig dannedes det kommunistiske "Bopa" (som for øvrigt senere blev en upolitisk organisation).

Denne første Holger Danske gruppe udførte i løbet af sommeren en lang række sabotager mod større og mindre mål. Adskillige radiofabrikker, autoværksteder, maskinfabrikker og transformatorer blev ødelagt af bomber og brand, og som et sidste led i denne kampagne, der havde som sit første og vigtigste mål at skabe et officielt brud med tyskerne og gøre ende på de uværdige tilstande, der indtil 29. august herskede her i landet, blev "Forum" sprængt i luften.

Forum var beslaglagt af værnemagten til tysk kaserne, men står endnu den dag i dag (1946) som et levende monument over sabotagen.

Organisationen vokser

I begyndelsen af september måtte næsten hele gruppen flygte til Sverige, kun én mand blev tilbage, og han gik

straks i gang med at danne nye grupper. Snart bestod den nye organisation af ca. 50 mand fordelt i fem forskellige grupper.

Disse grupper var overordentlig aktive, og i maj 1944 var der kun nogle ganske få af folkene tilbage. Resten var faldet, taget til fange eller flygtet til Sverige.

"Holger Danske" arbejdede både i København og provinsen, og inden udgangen af 1943 var der foretaget en ny mængde aktioner. Således kan nævnes sprængningen af Industrisynikatets fabrik på Havnevej i Hellerup. Det var det første partisanangreb i Danmark, idet det på grund af den stærke bevogtning var nødvendigt under brug af maskinpistoler at jage de tyske sabotagevagter på flugt.

I provinsen sprængte HD Varde Stålværk i luften.

Den 15. januar 1944 foretog HD et yderst vellykket angreb på Burmeister & Wain. Aktionen skulle foretages af 13 mand, der skulle ro over kanalen i både og overrumple vagtmandskabet. Ved aktionens begyndelse blev der taget fire mand, så den måtte fuldføres med kun ni mand. Virksomheden, der lige var kommet i gang efter et angreb af "Bopa" i december, blev totalt standset af 8-10 bomber, og ikke ét menneske blev dræbt eller såret.

Kort efter denne aktion blev al sabotage standset for et stykke tid af Frihedsrådet. Foråret 1944 blev nemlig de militære ventegrupper dannet, og Frihedsrådet ønskede ro til dette arbejde.

Men lediggang er, navnlig i en sabotageorganisation, roden til alt ondt, og det skulle vise sig, at denne periode blev overordentlig kostbar for HD, til trods for, at der blev udfoldet stor energi fra de enkelte gruppeførere, til hvem hele initiativet til en vis grad var overladt.

Våbenrøverier blev udført næsten som på samlebånd, hvad der gav kolossal rutine. I 12 københavnske biografteater blev en aften (med tysk biografiforbud som følge) forevist det berømte billede af Hitler med en flue på næsen,

samtidig med at en antitysk grammofoonplade blev spillet i højttaleren. På dette tidspunkt af Frihedskampen havde aktionen stor betydning, da befolkningens indstilling endnu ikke fuldt og helt var på sabotagens side.

I juni 1944 måtte HD på grund af de store tab omorganiseres, og organisationen blev inddelt i afdelinger. Fra i begyndelsen kun at omfatte to afdelinger, voksede HD sig stor, idet nye afdelinger blev optaget og de gamle delt i flere, således at der efterhånden fandtes 10 afdelinger. HD blev nu ledet efter mere demokratiske principper, og alle vigtige afgørelser blev truffet på ugentlige møder, hvori deltog samtlige afdelingsledere.

Styret af Frihedsrådet

Ideer til aktioner kom som regel fra folkene og blev forelagt til godkendelse ved afdelingsledermøderne, hvorefter de blev tilsendt Frihedsrådets Sabotageudvalg, der så svarede, om den foreslåede aktion ønskedes udført. Af og til kom der dog også ordrer direkte oppefra, men disse skulle så forelægges på møderne, hvor de som regel blev godkendt. Sabotørerne var ikke blot soldater, der kun udførte en given ordre, nej, det var fra de enkelte sabotører initiativet udgik, og da naturligvis i særlig grad fra afdelingslederne, der jo som regel var blevet ledere navnlig i kraft af dette.

Med tiden var disse afdelingsledermøder med sine mange deltagere dels blevet for farlige på grund af Gestapos forøgede aktivitet, dels var det efter at politiet var gået under jorden meget vanskeligt at finde egnede lokaler, der ikke var optaget af politibetjente. Derfor blev fire afdelingsledere valgt som tillidsmænd, hver for 2-3 afdelinger. På møder hver anden dag mødtes så disse fire såkaldte "bataljonschefer" sammen med chefen, der havde forbindelserne opad til englænderne og til Frihedsrådet. Bataljonscheferne holdt så daglige møder med de øvrige afdelingsledere.

HOLGER DANSKE

MEDLEMSBLAD FØR SKYTILAUGET 1945

For Danmarks Fremtid

Nr. 2

April 1946

Aktioner i Jylland

Fra engelsk side blev et af HD's medlemmer i juli måned anmodet om at tage til Jylland for at tage sig af sabotage der.

Det viste sig, at forholdene og arbejdsmetoderne flere steder i Jylland var ganske anderledes end i København. Det hele var mere militært betonet, og navnlig blev der fra ledelsens side lagt en helt anderledes vægt på security end i andre dele af landet, hvor dette endog i travlheden af og til blev negligeret i nogen grad. For at formindske risikoen blev der i udstrakt grad arbejdet med stafetter og forbindelses-officerer, hvilket var en udmærket sikkerhedsforanstaltning, men som ikke kunne undgå at nedsætte tempoet.

Den mest effektive arbejdsmetode her i de mindre byer var at oprette rejssende sabotagegrupper, der efter endt aktion kunne forsvinde fra den pågældende by. Til sidst opdagede tyskerne det dog og foretog straks afspærring af en by, når der var forøget sabotage. En gang var en gruppe således fanget i Vejle og måtte flygte på et skib.

Grupperne bestod kun af i alt en halv snes mand, men i månederne fra september til november udførte de ikke mindre end 44 regulære sabotager (gennemsnitlig én hver anden dag) samtidig med at de deltog i en mængde våben- og sprængstofmodtagelser.

Af aktioner kan nævnes:

Sprængning af K.K.P. Dienststelle, Aarhus, ved højlys dag. 30 tyske biler m.m. blev totalt ødelagt.

Sprængning af Schalburgkorpsets hovedkvarter i Aarhus.

Sprængning af tre nye lokomotiver hos Frichs Fabrikker, Aabyhøj.

Sprængning af et troppetransporttog ved Padborg.

Sprængning af en tysk monteringshal, Dæmningen, Vejle. 26 tyske biler totalt ødelagt.

Sprængning af tysk transporttog ved Herning. 16 godsvogne med flyvemaskinmotorer og 14 med biler blev totalt ødelagt. 8 tyske soldater dræbt og 110 sårede.

Sprængninger af tre tyske transporttog ved Viborg.

Samtidig fortsættes arbejdet i organisationen i København.

I maj måned var sabotagen atter blevet tilladt, og med ganske korte afbrydelser var den tilladt lige til en gang i februar 1945. Af sabotagerne i denne sidste periode huskes særligt ødelæggelserne af Bohnstedt-Pedersens Flyvemaskinfabrik, "Always" i Sydhavnen, "Nordværk" i Ryesgade, maskinfabrikken "Hero", benzinbeholderne i Tuborg Havn og Justs Magasiners brand. Af våbenrøverier kan nævnes afhentningen af 4.000 håndgranater på Holmen og tyveriet af 400 geværer på Grønlandske Handels Plads.

Våbenfabrikation

I juni måned begyndte HD en fabrikation af våben på særlige værksteder, der gang på gang måtte flyttes. Med den engelske Sten-Gun som model blev der op til kapitulationen fremstillet ca. 400 maskinpistoler. Da produktionen var kommet godt i gang, blev erfaringerne naturligvis givet videre til andre grupper (bl.a. Bopa), der også startede en produktion.

HD gjorde endog en helt ny opfindelse inden for krigsteknikken, nemlig de såkaldte partisansøm, der strøet tværs over en vej er en formidabel vejspærring. De består af to bøjede søm, som er svejset sammen i bøjningen således, at fire spidser går hver sin vej. Lige meget, hvordan sømmet kommer til at ligge, vil der altid være en spids, der vender opad.

I øvrigt kendetegnes HD's virksomhed i denne periode af en række spe-

cielle aktioner, som f.eks. overførelse af motorfærgen "Storebælt" til Sverige, et regulært partisanangreb med større styrker på flyvepladsen ved Lundtofte med tilintetgørelsen af samtlige Sommerkorpssvagter som resultat, anbringelse af tidsindstillede bomber på fuldt ladede godsvogne på Østerport Station, et usædvanligt stort antal razziaer hos nazister, samt endelig stikkerlikvideringer.

Kampen mod stikkerne

I 1943 forstærkedes Frihedskampen med en hidtil ukendt intensitet. Mange sabotager hver nat fik byen til at genlyde af drøn. Men samtidig blev der fra tysk side indledt en meget kraftig virksomhed for at få sabotagen standset. Et af de farligste våben i tyskernes kamp var stikkerne, hvis virksomhed efterhånden var ved at gøre ethvert illegalt arbejde umuligt.

Efter lange overvejelser påbegyndte HD kampen mod stikkerne. Den 20. december 1943 blev kaptajnløjtnant Østergaard-Peteresen og redaktør Gaust henrettet ved skydning, og hermed havde HD indledt en ny fase i Frihedskampen. Krigen mod stikkerne var erklæret og begyndt. Lige til kapitulationen blev den fortsat med stedse stigende forbitrelse og hårdnakkethed.

Da militærgrupperne i foråret 1944 var under dannelse, fik HD ordre til yderligere at skærpe krigen mod stikkerne. De nye grupper var nemlig et eldorado for stikkerne, og hvis ikke hele den nye organisation skulle blive revet op igen, var det nødvendigt at der blev grebet meget kraftigt ind.

Det store antal militærgrupper, der dukkede op den 5. maj, viser tydeligt, at denne opgave blev løst tilfredsstillende.

Før en likvidering blev foretaget, gik der meget dybtgående undersøgelser, der ofte kunne strække sig over flere måneder, og først når Frihedsrådets Likvidationsudvalg havde afsagt dødsdommen, kunne stikkeren likvideres. Men selv om ordren kom oppefra, betød det alligevel ikke, at Frihedsrådet alene havde ansvaret. I HD var det således, at ansvaret ikke blot lå hos Frihedsrådet, men også hos organisationens leder, der gav ordren videre, og ligeledes hos afdelingslederen, delingsføreren, gruppeføreren, og endelig lå ansvaret måske mest bevidst med sin fulde vægt på den mand,

der foretog likvideringen. Sabotørerne var ikke soldater. De var alle officerer i militær forstand. Enhver, der på nogen måde havde bidraget til ordrens udførelse, havde det fulde ansvar. Dette sidste var ikke tilfældet i så høj grad ved sabotager, hvor det kun var materielle værdier, der stod på spil, men ved likvideringerne drejede det sig om menneskeliv.

Dette er en af grundene til, at HD, til trods for ca. 170 likvideringer, med god samvittighed kan fremhæve, at der ikke i ét eneste tilfælde foreligger en fejltagelse.

Vi omtaler principielt ikke navnene på de af HD henrettede stikkere. Men for at vise, at HD også på dette område indtog en førende stilling, skal følgende likviderede nævnes:

Erik Reholdt, der som næstkommanderende i ET (Schalburgkorpsets Efterretningstjeneste) var politigårdens værste sadist; premierløjtnant

T.I.P.O. Madsen, der var leder af Schalburgkorpset efter K.B. Martinsen; og endelig selveste den øverste leder af ET, hvorunder HIPO sorterede som en særlig afdeling, Hauptsturmführer, opdagelsesbetjent Erik Pedersen.

Likvideringen af Hipo-chefen var på en måde kulminationen i HD's kamp mod stikkerne og har måske haft betydning selv ud over befrielsesdagen, idet han var udset til at lede Varulvebevægelsen i Danmark efter Tysklands eventuelle sammenbrud.

Ved befrielsen var HD af militære grunde delt i tre kompagnier, og forbindelsen til Frihedsrådet, der hidtil havde været direkte, blev nu som det på forhånd var bedst, sløjft og erstatet med et simpelt kommandoforhold til Københavns Militærdistrikts Hovedledelse. HD var sammen med "Bopa" udset til at være særlige stødtropper i tilfælde af åben kamp med tyskerne.

Mange mennesker støttede frihedskampen

HD's resultater var ikke alene afhængige af de mænd, der direkte deltog i aktionerne. Uden den vidtgående hjælp, der blev ydet af alle de mange mennesker, der støttede organisationen aktivt ved f.eks. at give eftersøgte sabotører husly, ved at stille plads til rådighed til sprængstof og våbendepoter, eller ved at hjælpe sårede sabotører, havde det ikke været muligt at føre HD igennem til befrielsen. At det ikke var helt ufarligt at yde denne hjælp, viser bl.a. den kendsgerning, at ikke mindre end 12 villaer, der er blevet benyttet af HD, på foranledning af det tyske sikkerhedspoliti sprængtes i luften, ligesom flere af organisationens "passive" medlemmer blev ført til tyske koncentrationslejre, og nogen endog findes på listen over Holger Danskes 61 faldne.

Herman

Juleaften i Mindelunden

Af Warmi S. Hansen

Frihedskampens Minde- og Fredningsfond og Hjemmeværnsdistrikt Storkøbenhavn afholder den traditionsrige og smukke julehøjtidelighed for besættelsestidens ofre i Mindelunden på Tuborgvej - juleaftensdag, en højtidelighed, som har fundet sted siden 1949.

Arrangementet starter kl. 15.30 ved at hjemmeværns-soldaterne tænder lys på alle gange og stier i Mindelunden. Ved mindemuren og ved gravene står Hjemmeværnet æresvagt med fakler.

Under ceremonien, der starter kl. 16.00, vil Studentsangerne synge og der lægges blomster på gravene for de faldne frihedskæmpere.

Årets juletale holdes af sekretær i Frihedskampens Minde- og Fredningsfond, cand. jur. Jens Ege. Efter kransenedlæggelse ved monumentet vil der blive bedt "Fader Vor", hvorefter studentsangerne synger igen. Arrangementet afsluttes med "Altid frejdig når du går". Hele mindehøjtideligheden afsluttes kl. 16.30.

Alle er velkommen til at overvære dette smukke mindearrangement. Sammen med deres familier har mange igennem årene brugt arrangementet som en meget stemningsfuld start på juleaften.

Yderligere oplysninger gives på www.mindelunden-juleaften.dk

Julehilsener 2010

Erhvervshæmmede,
Odense afdeling

Erhvervshæmmede,
Omegnsafdelingen

Erhvervshæmmede,
Sjællandsafdeling

Erhvervshæmmede,
Jysk afdeling

Allierede Krigssejleres
Veteranforening

Dachau Klubben

Foreningen af Gestapofanger
fra Besættelsen

Gestapofangerne Randers

Horserød-Stutthof Foreningen

Krigssejlergruppen 1939-45

Vennekredsen i Danmark
for KZ Neuengamme

Theresienstadt-foreningen

Bernadottegården, Roskilde

Bernadottegården, Hadsund

Federation Internationales des
Resistants Danmark (FIR)

Kammeraternes Hjælpefond

LÆSERBREVE

Stikkeren, der troede, hun var en heltinde

"Hvis tyskerne havde vundet krigen, havde jeg været en heltinde," har stikkeren Grethe Bartram fra Århus engang sagt. Hvordan kan nogen udtale sig så kynisk, når "heltegerningerne" bestod i at angive 70 danskere til tyskerne under besættelsen. 33 af ofrene endte i kz-lejr, og ni overlevede ikke rædslerne.

Kun en psykopat ville udtale sig så afstumpet, og ifølge mentalerklæringen, da hun i 1946 blev dømt til døden ved Kriminalretten i Århus, var hun psykopat, der ikke var i stand til at føle empati for andre. Dødsdommen blev dog omstødt til livsvarigt fængsel, og i 1956 blev hun løsladt efter 11 års fængsel og bor i Sverige under andet navn. Dette fremgår af Henrik Skov Kristensens bog "Grethe Bartram - fra kommunist til Gestapoagent", der er udkommet for nylig. (Se omtale side 16)

Hvorfor skal vi overhovedet beskæftige os med "storstikkeren", som hun er blevet kaldt? Henrik Skov Kristensen tror, det skyldes, at vi fascineres af det onde. Hun personificerer det onde, og det har til alle tider optaget mennesker.

Det er dybt foruroligende, hvis denne i virkeligheden sygelige fascination af det onde var den eneste grund til, at folk ifølge Århus Onsdag 30/6 stod i kø, og mange ringede forgæves efter billetter til teaterstykket "Besættelse" om Grethe Bartram, som blev spillet på teatret Svalegangen i Århus fra 26. marts til 29. april 2010.

Ifølge et avis-interview for nogle måneder siden har Grethe Bartram, der nu er 86 år, fortrængt, at hun har angivet nogen.

Der er åbenbart meget, der tyder på, at både hun og teatergængerne burde læse bogen fra 1945 "De sidste timer. Afskedsbreve fra de henrettede danske patrioter" for at få en realistisk opfattelse af det onde.

Højest sandsynligt lever der efterkommere efter Grethe Bartrams ofre. Først og fremmest af hensyn til dem ville det være velgørende at blive fri for at høre mere om Grethe Bartram, eller hvad hun nu hedder.

Kamma Ankjærø
Ny Munkegade 80
Århus C

Skæring Hede 2009

Ingelise Serges påstande om, hvad jeg og andre har hørt, må stå for hendes egen regning. Aksel Sørensen har været medlem af Gestapofangerne Randers i mange år, og der har vi andre medlemmer kun oplevet ham upolitisk. Hvad Aksel Sørensen er privat, må han selv bestemme, det skal andre ikke blande sig i.

Jeg respekterer Aksel Sørensens politik, selv om vi ikke er enige, og heller ikke tilhører det samme parti politisk. Jeg beundrer ham meget for at have bevaret sin barnetro, selv om det ikke har været nemt. Han har været med i Skæring Hede både 1. maj og på grup-

pens dødsdag den 2. december i mange år, og at det skulle være mere rigtigt, fordi C.C. Nielsen kommer der første gang, forstår jeg ikke.

Min far, Egon Thomassen, som er gammel modstandsmand og som har været i to forskellige kz-lejre – sidst i Neuengamme – har lært mig, at alting ikke er sort eller hvidt, der er nuancer imellem. Det tolker jeg som, at vi mennesker ikke skal være intolerante overfor hinanden, da der altid er en grund til, at vi gør som vi gør.

Venlig hilsen
Marion Jensen
Kass. Gestapofangerne Randers

Tur til Dachau, München, Hitlers Berghoff og Kehlsteinhaus (Ørneborgen)

Af Ingelise Serges

34 medlemmer af Jysk afd. af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen 1940-1945 tog lørdag den 18. sept. afsted til Sydtyskland i bus med Bajstrup Rejser. Første destination for overnatning var Hotel Krone i Geiselwind i nærheden af Frankfurt

Søndag den 19. fortsatte turen til Dachau, den første KZ-lejr der i nazitiden blev oprettet nordvest for München i marts 1933. Der er kun fundamenterne tilbage af barakkerne, og ved barak nr. 19, den såkaldte "danskerbarak", blev der af Henning Linnet lagt en krans med de traditionelle rød/hvide/blå farver, og udtalt mindeord over de mange ofre for grusomhederne, samt afslunget "Altid frejdig når du går".

Området er kolossalt stort og næsten for "friseret", men alligevel dystert, - krematorieovnene er bevaret, ligesådan vagttårne. Lejrens første kommandant, Theodor Eicke, udviklede et ubeskriveligt brutalt lejr- og straffereglement, som blev norm for alle lejre, da han i 1934 blev inspektør for hele KZ-systemet. Af

mindst 206.000 fanger, som registreredes i Dachau, optalte lejrens egen administration ca. 32.000 dødsfald; det reelle antal, som blev dræbt eller døde af sult og sygdomme, er dog med sikkerhed væsentlig større.

Efter besigtigelse af Dachau gik turen til vores hotel Residenz Bavaria i Bad Reichenhall tæt på den østrigske grænse.

Mandag tog vi til Berghoff, der var Hitlers og Eva Brauns hjem i Bayern, samt flere af de store nazikoryfæer. Der er intet tilbage, det blev bombet af amerikanerne og senere sprængt i luften. På grunden ligger der i dag et dokumentationscenter, som vi besøgte. Den gruppe, jeg var i, havde en guide, østriger for øvrigt, som meget indlevende og oplysende fortalte om den "grimme tid".

Fra dokucentret kørte vi til Berchtesgaden, hvor vi spiste frokost. Vejret var hele ugen utrolig smukt, så vi så det bayerske landskab fra sin smukkeste side. Det er for mig ufatteligt, når man så det meget smukke landskab og mødte mange venlige og imødekommende mennesker, at der engang har

Indgangsporten til Dachau, med det berygtede slogan, som også står over indgangen til Auschwitz.

hersket så grimme og grusomme tilstande.

Efter frokost kørte vi tilbage til Berghoff, hvorfra vi med specialbus blev kørt op til elevatoren, der kørte os op til Kehlsteinhaus, den såkaldte "Ørneborgen", som Hitler fik i gave til sin 50 års fødselsdag, men højst besøgte tre gange, da "krysteren" jo led af højdeskræk. Der var egentlig ikke så meget at se udover den fantastiske udsigt.

Det eneste, der var tilbage i "borgen", var marmorkaminen skænket af Mussolini. Stedet er nu indrettet som restaurant.

Tirsdag gik turen via den smukke Bayriske højalpevej forbi byen Ramsau til en af Tysklands smukkeste beliggende søer, Königssee, hvor vi foretog en sejl tur ud til halvøen og det smukke valfartskapel Skt. Bartholomä.

Onsdag gik turen til München, hvor vi fik en guidet rundtur i byen ad den "national-socialistiske" rute i ca. to timer. Derefter frokost i det flotte gamle rådhus' restaurant.

Torsdag gik turen nordpå med overnatning i Kirchheim. Og fredag vendte vi tilbage til Danmark efter en meget oplevelsesrig og tankevækkende tur til det sydlige Tyskland.

Den voluminøse indgang til elevatoren, der fører op til "Ørneborgen".

Weekendtur til Hvidsten Kro, Bangsbo og Hanstholm

Denne artikel burde været bragt i september-nummeret, da turen foregik i sommer, men der blev desværre ikke plads. Men selvfølgelig vil vi gerne bringe historier fra foreningernes aktiviteter, så med lidt forsinkelse kommer så historien her...

Redaktøren

Af Ingelise Serges

En blæsende lørdag morgen den 12. juni tog 21 medlemmer af foreningen nordpå, og første stop var Hvidsten Kro samt mindelunden for kromanden og modstandsmanden Marius Fiil, hans søn og svigersøn og fem kammerater, der den 29. juni 1944 blev henrettet af tyskerne i Ryvangen.

Da krigen endte, blev deres urner gravsat på hjørnegrunden, hvor vejen gennem Hvidsten møder vejen til Spentrup. Der blev holdt en kort mindehøjtidelighed, og Bente de Lisser lagde en krans ved mindestenen, fanen var også til stede.

Derefter spiste vi på kroen, Hvidsten Kro's nok så berømte æggekage. Efter frokost fortsatte turen til Bangsbo Museum og Fort. Det jyske Modstandsmuseum er en udstilling fra besættelsestiden 1940-45, med særlig vægt på modstandskampen i Jylland samt den danske befolknings valg og vilkår i de fem besatte år. En ret interessant udstilling, som nok gav minder til de deltagere, som kunne huske og havde oplevet besættelsen.

Derefter kørte vi over til Bangsbo Fortet, der er beliggende syd for Frederikshavn. Området ligger i ca. 80 m's højde over havet, og kanonerne i ca. 70 m's højde. Der er en fantastisk udsigt ud over Frederikshavn og Kattegat. I klart vejr kan man se til både Læsø og Skagen.

Tyskerne byggede fortet under besættelsen med ca. 70 betonanlæg. Alle anlæg eksisterer den dag i dag, og et antal anvendes af Kattegat Marine-distrikt. Siden 2005 har Bangsbo Museum & Arkiv lejet den del af fortet, som Søværnet ikke anvender. Vi fik en grundig og interessant omvisning af en særdeles entusiastisk guide Peter Jørgensen.

Efter et blæsende ophold på Bangsbo Fortet, gik turen til Sæby, hvor vi spiste til aften og overnattede på Hotel Viking. Søndag efter et solidt morgenmåltid, var næste destination Hanst-

holm Fortet. Batteriet blev bygget i 1941 for, sammen med et tilsvarende batteri ved Kristiansand i Norge, at spærre for indsejlingen til Skagerrak, for at holde den engelske flåde ude af farvandet, og det lykkedes jo desværre til fulde.

Batteriet bestod af fire store kanoner, hvis rør hver vejede 110 tons, og kunne skyde ud til en afstand på 55 km., d.v.s. næsten halvvejs til Norge. Her i Hanstholm havde vi ligeledes en guide, som virkelig var inde i historien og kunne formidle det på en interessant måde.

En af kanonstillingerne på fortet i Hanstholm.

Selskabet på vej ind til den berømte æggekage på Hvidsten Kro.

Han fortalte i øvrigt om, at den lokale befolkning blev tvangsevakuert til landsbyen Ræhr, og nogle helt til Hirtshals, da tyskerne var nervøse for angreb og sabotage. I Ræhr blev der opført nogle træbarakker af meget dårligt byggeri, men det måtte folk tage til takke med, indtil befrielsen endelig kom i 1945.

Mættet af de mange indtryk og det kæmpemæssige fort, gik turen sydover, og aftensmaden blev indtaget på Skov Kroen, der ligger vest for Vejle ved Fårup Sø. Det havde været en oplevelsesrig weekend, meget blæsende, men med hyggeligt og venskabeligt samvær.

Generalforsamlingen

Generalforsamlingen blev afholdt på Octavia Kursus Center i Roskilde den 30. oktober 2010, og der deltog flere end 50 medlemmer samt gæster: Kontorchef Mette Thiesen fra Arbejdsskadestyrelsen, og fra de tre lokalforeninger: Eigil Skov Jørgensen og Bent Nielsen fra Omegnsafdelingen, Alfred Andersen fra Fynsafdelingen, C.C. Nielsen fra Jysk Afdeling og redaktør Peter Eigenbroth fra Modstandskampen. Mødet blev indledt med stående at mindes de kammerater, der var gået bort siden sidst.

Ingrid Hjarnaa blev valgt til dirigent, og hun begyndte med at konstatere, at generalforsamlingen var rettidig indkaldt, hvorefter hun gav ordet til formanden Mogens Henrik Nielsen for beretning:

Foreningens aktiviteter har som tidligere været præget af arbejdet for vore medlemmer. Der er stadig en del af vore medlemmer, der kan få hjælp fra Arbejdsskadestyrelsen, og vi prøver at hjælpe på forskellig vis med rådgivning i erstatningssager, indsendelse af medicinregninger til Arbejdsskadestyrelsen, ansøgning om enkeerstatning og hædersgave. Men der er ikke så mange, der behøver hjælp som før. Sidste år var vi 265 medlemmer, nu er vi ca. 250. Mange af disse er enker efter tidligere aktive og er derfor ikke omfattet af loven om hjælp til besættelsestidens ofre.

Der var kø ved osten...

Efter ændringen af vedtægtens § 3, som taler om betingelserne for optagelse i foreningen, har antallet af medlemmer været stigende i forbindelse med vore rejser og sammenkomster; men da frafaldet har været større end tilgangen, er der et samlet minus.

I dag har vi kun 4 lokalafdelinger, mange har derfor temmelig langt til den nærmeste lokalafdeling og dermed sværere ved at holde kontakten vedlige

Deltagerne hyggede sig under frokosten.

til de andre medlemmer. De Erhvervshæmmede ser det som en vigtig opgave at udgive vort blad, Modstandskampen, og vi kan kun opfordre til at abonnere på bladet. Bidrag også gerne med stof og gerne med erindringer fra besættelsen. I september gennemførte 23 af foreningens medlemmer en vellykket rejse til Tyskland. Mere om turen i dette nummer af Modstandskampen.

Formanden, Mogens Henrik Nielsen, aflægger beretning.

Formanden rundede af med at fortælle, at der er et antal brochurer med information om erstatning til besættelsestidens ofre, og at interesserede kan få tilsendt et eksemplar fra ham. Han sluttede med at udtrykke ønsket om, at alle kunne mødes igen til næste år på Grundlovsdagen søndag den 5. juni. Beretningen blev godkendt. Kasserer Benny Rasmussen aflagde regnskab, som blev godkendt. Der var et minus på 1.790,49 kr., men foreningen har et aktiv på 245.859,79 kr.

Der var ikke indkommet nogen forslag; men man vedtog uændret kontingent kr. 125,00 for enlige og par. Der var to nyvalg til bestyrelsen, idet Kaj Christensen ikke ønskede genvalg, og Torben Madsen trådte efter eget ønske ud af bestyrelsen tidligere på året. Bestyrelsen består efter nyvalg og genvalg af flg.:

Fmd. Mogens Henrik Nielsen, Nystedvej 14, Veddelev, 4000 Roskilde, 4675 7713
Kass. Kirsten Kurland, Digevej 3, Solrød, 2680 Solrød Strand, 5614 3653
Benny Rasmussen, Rungsted Strandvej 181 B, 2960 Rungsted, 4586 6372
Elsebeth Amdrup Larsen, Rugmarken 61, 3060 Espergærde, 4913 2177
Else Drejer, Bernadotteparken 45, 4000 Roskilde, 4557 1558
Else Lizier, Tårnvej 20, 2610 Rødovre, 2371 4268
Harry Henriksen, Sennepsmarken 11, 3060 Espergærde, 4913 1680

Som bestyrelsessuppleant blev igen valgt Emmy Reitoft, Knolden 45 A, 4000 Roskilde, 3084 1495
Som revisor blev genvalgt Günther Frølich, Ydunsvej 10 E, 3000 Helsingør.
Som revisorsuppleant blev genvalgt Peer Jensen, Mørbjergvænget 68, 4000 Roskilde

Under eventuelt opfordrede formanden til en debat om foreningens fremtid. Hvornår skal vi lukke? C.C. Nielsen oplyste, at Jysk afdeling vil fortsætte under et nyt navn. Redaktør Peter Eigenbroth opfordrede medlemmerne til at bakke op om bladet, ligeledes at man indsendte oplysninger til fødselsdagslisten.

Dirigenten gav derpå ordet til formanden, som takkede forsamlingen for dens opbakning til foreningen, og inden man gik over til en lækker frokost sang man "En lærke letted".

Mogens Henrik Nielsen
Fmd. Erhvervshæmmede Sjællands afd.

Turen til Tyskland

5.-10. september 2010

Planlægningen af foreningens tur i 2010 begyndte allerede i efteråret 2009 med at bestyrelsen begyndte at diskutere om og hvortil man skulle lave en tur i 2010 for foreningens medlemmer. Derefter, da det var vedtaget, gjaldt det om at finde nogle frivillige, som ville påtage sig arbejdet med planlægning, budgettering og at fremskaffe de økonomiske midler.

Man havde på forhånd fået tilsagn om deltagelse fra flere tidligere modstandsfolk og modstandsenker, og der måtte tages hensyn til deres alder og fysiske ressourcer. 5 tidligere deltagere i foreningens ture meldte sig som frivillige planlæggere og begyndte arbejdet efter nytår 2010.

turen fastlagt. To udvalgsmedlemmer tilbød, at de på deres ferietur ville køre turen igennem og checke hotel og mindesteder, så vi ikke skulle komme ud for ubehagelige overraskelser. Det skulle vise sig at være en god ide, som vi havde megen glæde af.

Foreningen godkendte forslaget og budgettet, og man kunne nu arbejde med at finde deltagere. Man havde ud fra tidligere erfaringer forestillet sig et antal på ca. 25 som det optimale. Der kom 26 tilmeldinger, men desværre måtte tre af dem melde fra grundet sygdom. Mere end halvdelen af de 23 var + 70-årige og 8 af dem + 80-årige. De var raske, men ikke alle lige godt gående. 6 af dem var rollatorbrugere og

forsvarets flagdag og i den anledning blev forsvarsministerens tak og hyldest til vore veteraner læst op, hvorefter vi sang "En lærke letted". Efter en præsentationsrunde blev deltagerne budt på formiddagskaffe med et rundstykke af et af de frivillige udvalgsmedlemmer, som havde meldt sig som stewartesse. Turen skulle gå over Gedser-Rostock, og på færgen var der bestilt frokost til alle. Ved den lange indsejling til Rostock kunne vi se Neptunværftet, som før og under 2. verdenskrig begyndte at bygge krigsmateriel som torpedobåde og hurtigbåde. En del af værftet blev ødelagt under allierede bombardementer. I dag er der rejst en mindesten for de tvangsarbejdere, som omkom under arbejdet.

Første stop var i Wöbbelin ved Ludwigslust, hvor nazisterne i 1945 etablerede en kz-lejr i en nærliggende skov. Her er der i dag rejst en mindesten, hvor lejren lå. Vi lagde en blomsterbuket i modstandsbevægelsens farver, mens den medbragte fane blev sænket.

En ældre mand havde iagttaget os og kom hen og præsenterede sig. Han hed Erich Kary, var jøde fra Østpreussen og tidligere fange i lejren og boede nu i Wöbbelin. Vi fortalte, hvem vi var og vi fik en god snak med ham. Han tog os med til sin bopæl, hvor han forærede os nogle bøger om lejren.

Vi skulle bo alle nætter på Mercure Hotel, som ligger i udkanten af Han-

Turens deltagere.

Ret hurtigt blev man enige om et forslag, som man forelagde foreningens bestyrelse. Det gik ud på, at man i bus ville køre til Hannover og med denne by som udgangspunkt besøge forskellige tidl. KZ-lejre og mindesteder for nazisternes barbari. Fordelen ved dette forslag var, at man kun skulle benytte 1 hotel til gengæld for længere køreture.

Detailplanlægningen kunne begynde. Man skulle finde et egnet hotel (handicapvenligt) og spisesteder (middag og frokost), tidligere kz-lejre og mindesteder og der skulle indhentes priser. En egnet bus med en chauffør vi kendte blev fundet, og tidspunktet for

tre brugte kørestol som aflastning. Desuden havde man medtaget 1 toiletstol og alle dele blev der brug for. Enkelte af turens deltagere var ikke selvhjulpne. En deltager havde sin datter med som hjælper og et par stykker måtte ind imellem støttes af turens øvrige deltagere for at kunne gennemføre. Men alle havde stor glæde af turen.

Endelig kunne turen begynde med afgang fra Bernadottegården den 5. september kl. 08.20. I bussen bød formanden for de Erhvervshæmmede Sjællandsafdelingen, Mogens Henrik Nielsen, velkommen til deltagerne og vores chauffør. Den 5. september er

Vores dejlige chauffør Troels.

nover, og her indtog vi turens første middag.

Da vi nu havde haft en lidt anstrengende første dag med en lang køretur, havde planlæggerne tilrettelagt mandag med to besøg i og omkring Hannover.

Det første besøg gjaldt Hannover Stöcken, som var en af Neuengammes udelejre. Der er ikke noget tilbage af selve lejren. Her sad der flere danskere, men i dag er der kun en enkelt af dem tilbage. Derimod ligger akkumulatorfabrikken Varta der stadig. På fabrikken arbejdede mange fanger med bly fra morgen til aften. De tyske arbejdere havde beskyttelse mod det giftige bly, det fik fangerne ikke. Mange danskere døde derfor. Der er rejst et smukt mindesmærke udført af Hans-Jürgen Brüste, hvor lejren har været. Her lagde vi blomster og sang: *Altid frejdig...*

Fra dette mindesmærke var der kun ca. 5 km til Ahlem. Kun få af os kendte dette sted.

Oprindeligt var Ahlem en jødisk skole grundlagt af Alexander Moritz Simon, som ønskede et sted, hvor unge jøder kunne uddanne sig i landbrug for siden at komme til Palæstina for at etablere sig i en kibbutz. Nu er der et meget interessant museum, hvor en ung historiker, Stefanie Burmeister, tog imod os og fortalte om husets og jødernes historie. Senere under krigen oprettede Gestapo her en gennemgangslejr for de mange jøder i Hannover-området, og i 1944 blev Ahlem en egentlig KZ-lejr. Fangerne måtte arbejde i de underjordiske fabrikker. Det hårde arbejde medførte en høj dødsrate. I april 1945 blev de resterende fanger sendt til Bergen-Belsen. Kun nogle få syge fanger blev efterladt, og de blev befriet af amerikanske tropper. Også her var der et mindesmærke, hvor vi kunne lægge en blomst og synge sangen: *Kringsat af fjender gå...* Igen var vi begunstiget af et dejlig vejr, som var med til at gøre denne dag oplevelsesrig, inden vi vendte tilbage til middagen og det sociale samvær på hotellet.

Tirsdag var lige så interessant og spændende, som den var lang. Første stop var ved den tidligere KZ-lejr Westfalia, som ligger ca. 70 km fra Hannover. Lejren var indrettet i en tidligere teatersal i Hotel Kaiserhof, hvor der var indsat køjesenge i flere etager. Der var 1500 fanger, herunder 225 danskere. De beskæftigede sig med at indrette fabrikker inde i bjerget i de såkaldte stoller. Det var hårdt arbejde, og mange

døde af sult og sygdom. Der er normalt ikke adgang til teatersalen, men vi fik lov til at komme ind og se, hvor de danske fanger havde boet.

Efter at have lagt en buket blomster ved mindesmærket på kirkegården for de afdøde fanger kørte vi videre til slottet Wewelsburg, som ligger tæt ved Paderborn i et smukt landskab.

Slottet blev bygget i 1600-tallet i en trekantet form med et tårn i hvert hjørne. Det skulle være et kultsted for SS, som ville være riddere i en ny verdensorden. Heinrich Himmler erhvervede Wewelsburg til SS i 30'erne og ville gøre det til "Jordens centrum" med indretning af et udklækningssted for SS og et centrum for hans sygelige ideer om den germanske races overle-

genhed - hvad der kom til at koste så megen lidelse og død. Man begyndte at bygge slottet om med riddersale, som skulle danne samlingssted for SS-ridderne. Det blev aldrig færdigt, men i dag er der indrettet et meget interessant museum i tre plan. I Nordtårnet var der indrettet plads til 12 urner for de mest betydningsfulde SS-ere i Obergruppenführersalen, hvor der var indlagt en "Schwarzen Sonne" i gulvet. Solen er det almindelige magtsymbol, og tallet tolv er i den vestlige verden det perfekte tal (12 apostle, 12 dyrekredse, 12 riddere om det runde bord osv.). Det var her, de vigtige konferencer skulle afholdes.

Museet oplyser, at man på det bestemteste afviser at lade ny-nazister

Henning Jensen lægger blomster i Bergen Belsen, Finn Verner Nielsen står med fanen.

forsøge at holde møder eller kultsammenkomster her.

Onsdag, Bergen-Belsen. Navnet og de begivenheder, man forbinder med dette navn, kan få det til at gyse i de fleste. Det var lejren, hvor ingen kom tilbage fra. I dag kan man se, hvor den tidligere lejr lå med de mange fællesgrave med tusinder af ukendte ofre. Syge fra mange lejre, f.eks. Neuengamme, blev sendt til Bergen-Belsen med løfte om rekreation. Men rekreationen bestod i sult og sygdom indtil en snarlig død. En af de senere meget

kendte fanger var den 15-årige hollandske pige, Anne Frank. En rundtur i den tidligere lejr viser skilte, der lakonisk fortæller: Her ligger 1000 ofre - Her ligger 1250 ofre osv.

Lejren lå i stort område omgivet af skov. Da vi ankom til lejren onsdag formiddag, fik vi tilladelse til at køre ad en smal skovvej til bagsiden af lejren, hvor der var en port, som gav adgang til det store hovedmonument. Vi kørte ind og tog rollatorer og kørestole frem og gik hen til monumentet, som består af en høj firkantet søjle foran en lang mindevæg med navne på de lande, som havde borgere liggende her. Også Danmarks navn var repræsenteret med indskriften: "Forgæves har I ikke kæmpet". Da vi havde lagt en smuk blomsterbuket tog en af de tidligere KZ-fanger, Henning Jensen, ordet og mindedes - synligt berørt - flere af de kammerater, han havde været sammen med i Horserød, Frøslev og Neuengamme, inden de kom på transport til Bergen-Belsen, hvor de endte deres liv og nu ligger i en af de mange massegrave.

I dag har lejren et nybygget museum med dokumentationscenter. Flere deltagere fordybede sig her i billeder og tekst om lejren fra den begyndte som krigsfangelejr i 1941 til den senere overgik til KZ-lejr, mens andre tog den lange tur rundt mellem de mange massegrave.

Dette besøg virkede meget stærkt på alle, og der var stilhed i bussen på vej tilbage til hotellet.

Torsdag skulle være en mere afslappet dag. Efter den rigelige og velsmagende morgenmad tog vi afsted til Celle. På vej til Celle kørte vi forbi skoven Neustädter Holz. Om eftermiddagen den 8. april 1945 ankom et tog til Celle på vej til Bergen-Belsen med 4500 fanger ombord - mænd, kvinder og børn. Før toget kunne køre videre blev byen udsat for et kraftigt bombardement, som bl.a. ramte godsbanegården, hvor fangetoget holdt. Man mener, at halvdelen af fangerne omkom; resten flygtede fra stedet til den nærliggende skov Neustädter Holz. Herefter gik en såkaldt "harejagt" i gang. Det lokale politi hjulpet af SS m.fl. rykkede ud og gik på jagt efter fangerne, hvoraf flere blev skudt og andre arresteret. Formentlig blev 300 skudt ved denne massakre.

Celle ligger ved floden Aller, der løber ud i Weserfloden. Byen har et gammelt slot bygget i renæssance- og barokstil og er kendt for sine meget smukke gamle bindingsværks bygninger. Mere end 400 huse i tysk bindingsværk.

Celles historie knytter sig lidt til Danmark og Storbritannien. Christian 7's dronning Caroline Mathilde blev forvist til byen i 1772 og levede her til sin død i 1775 sammen med tidl. overhofmesterinde Louise von Plessen. Hendes sarkofag kan ses i krypten i Stadtkirche. Hendes navn lever stadig i byen som navngiver til forskellige lokaliteter. Vi begyndte med en busrundtur i og omkring den gamle by, inden vi blev "sluppet løs" på egen hånd, så hver især kunne gå en tur rundt i den gamle by og nyde de gamle huse eller se på forretninger. Frokosten blev nydt i Taz's restaurant, hvorefter vi kørte tilbage til vores hotel.

Dagen sluttede med en lille festaften, som begyndte med en drink, inden vi indtog en festmiddag, hvorefter festudvalget havde arrangeret underholdning for os. Det viste sig, at der var mange

Tre friske rollatorpiger: Lykke Finnerup, Alice Jensen og Hanne Bahnsen.

*Alle talenter er i brug på vores festaften - her synger Mari-
anne med på en festlig sang...*

talenter blandt deltagerne og de underholdt os med sang, oplæsning, konkurrencer og taler. Der var højt humør over hele linjen, og alle var enige om, at det havde været en meget vellykket tur,

Fredag var hjemrejsedag og parolen lød: Alle har spist, pakket og sidder i bussen klar til afgang kl. 08.30. Det gik dog ikke så let, som det lyder. En af deltagerne, en 88-årig tidligere KZ-fange, havde været dårlig om natten og måtte have lægehjælp om morgenen. Lægen

tilkaldte en ambulance, som kørte vores ven til hospitalet for at han kunne komme under behandling. Det gik så godt, at han kom tilbage i en taxi, så vi kunne få ham med hjem liggende på bussens bagsæde.

Vi skulle over Puttgarden-Rødby på hjemturen, men inden vi forlod Tyskland, skulle vi gøre et stop ved Friederichsruh, hvor vi skulle spise frokost. De fleste kender historien om Greve Folke Bernadottes "De hvide busser", som bragte norske og danske kz-fanger

hjem til Danmark og videre til Sverige. Folke Bernadotte brugte Friederichsruh som hovedkvarter for transporterne, da han havde familieforbindinger til godsets ejer. Vi brugte lidt tid på at finde skoven, hvor mange af busserne gjorde holdt. En af deltagerne mente at kunne genkende stedet, hvor busserne stoppede, og her lagde vi turens sidste buket, mens vi sang verset "Vi mindes stille de tapre døde ...".

Inden vi kørte hjem, spiste vi frokost på en nærliggende skovrestaurant, som flere af os kunne huske fra 1995, hvor vi var på en tur med Neuengammeferien i anledning af 50-året for befrielsen.

Resten af turen gik glat og uden problemer, vores budget holdt; men vi var glade for den økonomiske støtte, vi havde fået fra forskellig side, som gjorde det muligt at gennemføre turen – og så skal det afslutningsvis bemærkes, at alle, incl. rejseudvalget, har betalt turens fulde pris.

Vi skiltes ved 21-tiden ved Bernadottegården i Roskilde, og alle var enige om, at det havde været en spændende og velforberedt tur med mange oplevelser, og man takkede rejseudvalget for deres store arbejde.

Mogens Henrik Nielsen

Fmd. Erhvervshæmmede Sjællands afd.

Turens kz-fanger. Fra venstre Mogens Henrik Nielsen, Harry Henriksen, Henning Jensen og Ingolf Gildam.

4. Maj Huset på Anholt

Huset på Anholt er nu solgt, og provenuet ved salget overgår nu til en konto, som primært skal gå til driften af bladet "Modstandskampen". Der skal lyde en stor tak til salgsudvalget v/ Herluf Pedersen og Jens A. Jensen, som har gjort et stort stykke arbejde ved salget af huset.

Ingelise Serges

Sekretær Jysk afd.

af Erhvervshæmmede

fra Frihedskampen 1940-1945

I kajakkens kølvand

Harry Henriksen har udgivet sine erindringer fra krigen og årene derefter.

Redaktionen har fået lov at læse skriftet, og gengiver her uddrag fra erindringerne.

Da jeg den 9. april 1940 var på vej til mit arbejde på gummifabrikken Tretorn i Helsingør, så jeg 11 tyske flyvemaskiner over byen. Jeg havde ikke hørt noget i radioen om krig, men på kontoret blev jeg hurtigt belært om, hvad der var sket.

Som sportsmand var jeg ivrig kajaker, og sejlede hver dag en times tid i alt slags vejr.

Jeg var indkaldt til Marinen fra 15/4 til 4/12 1942. Derefter begyndte jeg i det små at skrive, trykke og uddele illegale blade, og jeg blev tilknyttet D.S. kompagniet.

Jeg eskorterede også jødiske flygtninge fra Helsingør til Snekkersten Havn. Der var mange illegale transporter over Øresund, men efterhånden fik tyskerne stoppet næsten dem alle.

Min gruppe i D.S. kompagniet besluttede derfor at udnytte min rutine som kajaker, så vi "lånte" en 2-mands kajak fra oplagspladsen, hvorefter jeg i august 1944 begyndte at transportere kurerer mellem Sommeriva i Helsingør og det svenske kongeslot, en tur på ca. 7 km.

Den første tur gik dog fra Helsingør Nordhavn til Helsingborg Havn. Passageren sad med ryggen til mig, og det

var en forfærdelig tur, hvor vi var lige ved at kæntré, idet passageren havde svært ved at holde balancen. Men indkom vi da, og jeg meldte mig til Helsingborg Politi, som meget naturligt arresterede mig også, så jeg måtte en tur i brummen, indtil jeg fik dem overbevist om mine reelle hensigter. Det lykkedes til næste aften, hvor de eskorterede mig og kajakken ud til Sofiero, som fremover skulle være mit mødested.

Kl. 22 satte jeg kursen mod det mørke Danmark, hvor jeg havde aftalt med gruppen at komme ind ved Dr. Kaldans store hvide villa i Sommeriva, idet der var plads til kajakken under verandaen, hvor den kunne ligge skjult af nogle buske.

Næste gang jeg sejlede over, var jeg blevet klog af skade, så fremover blev passageren lagt ned i kajakken med hovedet i mit skød.

På en af turene var vi lige ved at blive taget, jeg var på vej ind i svensk territorial farvand, da jeg pludselig hørte motorstøj og efterfølgende blev fanget af en lyskegle, der fejede hen over havoverfladen. Jeg fik meget travlt, og til alt held var der også kommet et svensk patruljeskib, som sejlede mellem os og det tyske fartøj. Py-ha, det var tæt på.

En gang havde jeg en kurer med til Danmark. Det var dejligt måneskin, og derved kunne jeg se et tysk patruljefartøj, der lå forankret lige hvor jeg skulle ind. Kureren skulle meget gerne i land, så derfor besluttede jeg at sejle nordpå til Julebæk. Derved kunne jeg, da månen var på vej ned, sejle i skyggen, inden om det tyske fartøj, og vi kom godt ind og fik kajakken lagt på plads. Det var blevet meget sent, og der var ingen til at tage imod og hjælpe os, men heldigvis kendte jeg adressen på min chef hos Tretorn, som tog godt imod os. Han sørgede for, at kureren kom af sted om morgenen, og sygemeldte mig.

Jeg nåede at sejle 8 ture indtil min sidste tur, hvor jeg havde "Skyggen", en kurer med. Han bad mig tage til København og give besked om, at han var

kommet godt over. Jeg tog til København for at aflevere beskeden til damen i Hannibal Sanders Renseri-forretning i Gothersgade. Mens jeg var der, blev vi omringet af Gestapo. Derefter hu-hej til Shellhuset, Gestapos hovedkvarter, til forhør – det var den 16. okt. 1944.

Jeg blev overført til enecelle nr. 564 i Vestre Fængsel og fik dagen efter lov at skrive hjem til mine forældre, idet jeg havde brugt deres adresse, fordi jeg havde våben og andre illegale ting på min adresse i Helsingør:

"Kære Mor.

Jeg har det godt og håber snart at komme hjem. De første 2 uger må jeg ikke modtage post eller pakker, men derefter må jeg én gang i løbet af 14 dage modtage en pakke på højst 5 kg med undertøj, lommestørklæder, tandbørste og sæbe."

Derefter nævnte jeg, at min mor skulle huske at spille på mit orgel, så det ikke tabte tonen.

Jeg havde ikke noget orgel, men min mor fattede, hvad jeg mente, og fik fjernet de illegale ting fra værelset i Helsingør. På den måde lykkedes det mig at narre Gestapo.

Efter mange ubehagelige forhør blev jeg den 18. nov. overflyttet til Frøslevlejren, hvor jeg også kom i enecelle, til jeg den 21. dec., med den såkaldte juletransport, i kreaturvogne blev overført til kz-lejren Neuengamme ved Hamborg.

Her blev vi brutalt modtaget af SS'ere. Vi måtte aflevere vores tøj, værdigenstande blev taget fra os og lagt i kuverter. Derefter blev vi ført over til en anden bygning, ikke langt fra krematoriet. Mens vi ventede, kom fanger trækende med en ladvogn, fyldt med lig, der skulle ind i krematoriet; der var også en kæmpe stor bunke sko stablet op – de havde tilhørt dem der var blevet kremeret.

Vi blev nu alle kronraget, og derefter skulle vi klæde os af til skindet. Vores tøj blev pakket sammen i små bundter, der blev bundet sammen med sejl garn

Ruten, som Harry Henriksen fulgte i kajakken, er indtegnet på kortet.

og forsynet med vores nye identitet, mit nr. blev 68327. Derefter en fuldstændig barbering over hele kroppen og indsmøring af en modbydelig salve, der sved i huden. På den anden side af badet fik vi udleveret stribet fangetøj – bukser, linnedsskjorte og frakke.

Langt om længe fik vi noget at spise – for første gang smagte vi i en af de uhyggelige spisebarakker lejrens kost: vand og kålrabisuppe. Det var forfærdeligt at man kunne byde mennesker dette – ikke den kost, vi var vant til fra Frøslev.

Vi fik så anvist sovebarakker, hvor vi skulle være tre mand i hver køje, altså måtte vi ligge på siden for at kunne være der, og vi blev kun tildelt nogle tynde, snavsede tæpper. Vi skulle stå til appel morgen og aften, og der var altid nogle, der faldt døde om, deres udhungrede kroppe kunne ikke tåle den hårde frost.

Den 8. jan. -45 blev jeg sammen med 117 andre danske overført til udekommando "Dalum" i Meppen-området nær den hollandske grænse. Inden vi blev sendt af sted, udskiftede Røde Kors vores stribede fangetøj med noget tøj fra den danske marine – jeg kunne kende det fra min tid i marinen – undertrøje, busseronde, bukser, strømper og træskostøvler – så havde vi da lidt større chancer for at overleve.

Her i kz-lejr Dalum skulle vi grave tørv og pansergrave – et utroligt hårdt arbejde for en kontormand – og så på den elendige kost.

En dag blev alle danske beordret tilbage til lejren, beskyldt for at sabotere de pansergrave, vi gravede, thi det skete at gravene faldt sammen. Vi skulle straffes, og det blev sagt, at vi alle 118 danske skulle skydes – men SS'erne sagde jo så meget...

Vi havde den fryd at opleve de allierede bombemaskiner på vej mod mål i Tyskland en dag med flot solskin – men først blev vi beskudt af de jagermaskiner, der eskorterede bombemaskinerne, så vi kom hurtigt i dækning i pansergravene. Jeg talte over 2.000 store firemotorers maskiner, de kom i formationer med 36 i hver – et strålende syn. Efter overflyvningen var det som overskyet p.g.a. udstødningsvarmen fra alle disse maskiner.

I slutningen af marts blev alle danske transporteret tilbage til Neuengamme. De første dage sov vi i en træbarak, der var fyldt med muselmænd. Senere blev vi overflyttet til en af de

store stenblokke. Det bedste ved at komme tilbage til Neuengamme var rygterne om, at krigen var ved at slutte, og at vi skulle overføres til Sverige.

Vi kunne høre, at fronten ikke var langt borte. Englænderne stod kun ca. 4 km fra Neuengamme.

På Tysklandsturen 2010 (se side 10) lagde Harry Henriksen blomster ved mindesmærket ved Stelerne uden for Ahlem. Helle Elmgreen står med fanen.

De danske og svenske Røde Kors busser var på vej for at hente os og føre os mod Danmark. Næste morgen kl. 6 skulle vi være parat til afgang. Vi forsynede os med madvarer fra Røde Kors pakkerne og ventede på at høre nyt om busserne. Først kl. 16 om eftermiddagen nåede de frem.

Der blev spurgt, om der var 300 mand, der frivilligt ville melde sig til at gå et stykke af vejen, indtil der kom flere biler. Sammen med Erling Kjær meldte jeg mig. Vi nåede heldigvis ikke at gå så langt, før der kom flere Røde Kors biler. Vi havde egentlig planlagt at rømme og forsøge at komme over på allieret side, men vi indså, at vores kon- dition alligevel ikke var god nok, så vi kom med busserne.

Hen under aften nåede vi Padborg. Det var ubeskriveligt at passere den

danske grænse – vi fik en enestående modtagelse, og vi fik dansk smørrebrød ind i busserne. Det var helt overvældende – ca. 2.000 mennesker stod der for at modtage os. Derfra blev vi kørt direkte til Frøslevlejren, hvor vi kunne spadser frit omkring – det var dejligt at være næsten fri.

Der blev overbefolket i lejren. Den var bygget til 2.500 mennesker, men nu var vi 6.000, med chancen for at redde livet.

Efter ankomsten til Frøslev fik vi at vide, at vi skulle videre med transport med Røde Kors til Sverige – det var jo betingelsen for frigivelsen, som greve Folke Bernadotte havde fået gennemført. Mange af os var ikke udelt begejstret over at skulle til Sverige, for vi var klar over, at det nu kun var et spørgsmål om dage, før det hele var forbi, og vi ville gerne være hjemme i stedet for at være i Sverige.

Om morgenen den 26. april kom vi så af sted med de hvide busser til Nyborg. Det var ét stort triumftog, alle gader i byerne på vej til Nyborg var fyldt med mennesker, der sluttede op om busserne, så vi næsten ikke kunne komme frem.

I Nyborg skiftede vi fra busser til tog. I Korsør var alt kaos, vi fanger kunne spadserer rundt på perronen uden kontrol og opsyn. Toget afgik mod København, og i alle stationsbyer var der sort af mennesker. Da toget kom til Valby, kørte det meget langsomt, som om det indbød os til at stå af. Det besluttede jeg mig til, jeg hoppede af og spadserede ind til farbror på Østerbro. Jeg ville ikke til Sverige, men hjem til min mors fødselsdag den 1. maj og ja – være hjemme når tyskerne kapitulerede!

Farbror hjalp mig til at komme hjem til mine forældre, så jeg var der til min mors fødselsdag – og det var vel den største fødselsdagsgave en mor kunne få. Jeg holdt mig så skjult til befrielsen.

Harry Henriksen fortæller videre i sit skrift, at han havde problemer med at falde til ro på en kontorstol efter 2 års illegalt arbejde efterfulgt af 7 måneder i fængsel og koncentrationslejr.

Derfor meldte han sig, da der blev søgt frivillige til den engelske hær. Han startede i januar 1946 og blev motorvoognsfører, bl.a. i Ægypten, frem til sommeren 1947. I denne periode skrev han udførligt dagbog, og oplevelserne i den engelske hær fylder 2. del af Harry Henriksens nedskrevne erindringer.

BØGER

Anders Lassens Krig

Af Thomas Harder. Informations Forlag.
592 sider, rigt illustreret. 399 kr.

Da tyskerne besatte Danmark 9. april 1940, følte Anders Lassen sig kaldet til at melde sig i britisk tjeneste. Han var 19 år. Fem år senere faldt han i kamp, kun få uger før befrielsen af sit fædreland. I krigen fandt den rastløse Anders Lassen sig et formål med sit liv og anvendelse for sine talenter. Den styrke og de færdigheder, han udviste i aktiv krigstjeneste, skulle blive legendarisk. Under krigen deltog han med Small Scale Raiding Force – det senere Special Boat Service – i adskillige commandoraid mod tyske garnisoner på de besatte øer i Den Engelske Kanal og endnu flere mod tyske og italienske styrker rundt om i det græske øhav.

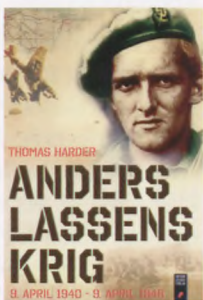
Det er historien om Danmarks mest berømte og højest dekorerede krigshelt og patriot. For sin indsats i britisk tjeneste modtog Anders Lassen ikke mindre end tre Military Cross og et Victoria Cross, som den eneste ikke-brite under Anden Verdenskrig.

Bogen er en biografi, der skildrer de dramatiske begivenheder, Anders Lassen deltog i, men forfatterens "kryds-klip" til forhold omkring Anden Verdenskrig giver god baggrund for at følge med i Anders Lassens krig.

Jødeaktionen i Danmark oktober -43

Forlaget Goldberg & Mor. 100 sider. 100 kr.

Da den nazistiske besættelsesmagt i oktober 1943 igangsatte arrestationer af jøder i Danmark, blev over 7.000 almindelige danske statsborgere med ét slag gjort til fanger

eller flygtninge. Dertil kom en gruppe jøder, der allerede én gang var flygtet fra forfølgelserne i Tyskland eller andre lande, og som nu var jaget vildt igen.

De fleste blev reddet i sikkerhed i Sverige, men knap 500 – heraf mange børn og ældre – blev fanget og deporteret til Theresienstadt-lejren.

I bogen fortæller en række ofre for 'Jødeaktionen' hver især en del af historien om sult, angst, svigt og redning. De var børn eller unge, da de blev gemt, arresteret, sendt til havs, tvunget på flugt alene, forsøgt forgivet eller hjulpet af ukendte redningsmænd.

Bogen er udgivet af Københavns Kommune og Det mosaiske Troessamfund i anledning af den internationale mindededag for Holocaust.

Grethe Bartram

– fra kommunist til Gestapoagent

Af Henrik Skov Kristensen. Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck. 200 sider, ill. 249 kr.

Tilsyneladende uden skrupler angav Grethe Bartram familie, nære venner og gamle kammerater fra sit eget kommunistiske miljø til nazisterne. Hun nåede at angive 70, og 33 af ofrene endte i KZ-lejr, og ni overlevede ikke.

Grethe Bartram blev den mest kendte og forkætrede af de mange danskere, der efter krigen dømtes til døden for landsforræderi. Hun fik tilnavnet Storstickersken fra Århus, selv om en mere præcis betegnelse var Gestapoagent. Retssagen mod hende blev en spektakulær mediebegivenhed, og der var alvorlig bekymring for likvidering, efter at hun blev benådet.

Historikeren Henrik Skov Kristensen tegner et portræt af en landsforræder og giver samtidig et dramatisk indblik i modstandskampen i Århus under besættelsen.

Hitler – en introduktion

Af Søren Gosvig Olesen. Gyldendal. 224 sider, 249 kr.

Forfatteren undersøger nazismen ved at stille spørgsmålet: "Hvordan kunne den slå an?" For det var inden for rammerne af et demokrati, at Hitler kom til magten.

Filosoffen Søren Gosvig Olesen går frem ved at nærlæse Hitlers Mein Kampf. Han skræller lag på lag af det fænomen, der møder dens læser – det er ikke en filosofi, ikke en ideologi, ikke et politisk program – indtil han er fremme ved den rå overtalelseskraft, der manifesterer sig først som en grundtone i bogen, siden som dens egentlige genstand.

Hitler vidste, hvad han kunne: overtale, fascinere. Men hvilken kraft der skal til for at kunne gøre det, kunne han ikke vide. Selv i dag ved vi kun lidt om det. Bogen reflekterer ud fra Hitler over det særlige samspil mellem den person, der er bærer af en "karisma", og fællesskabet, der udfolder dens effekter. Det er dette samspil, der stadig gør Hitler til en gåde trods alle forsøg på at distancere sig fra ham og hans tid.

Mission Odin.

Sergent Jack Tanner i aktion.

Af James Holland. Nyt Nordisk Forlag. 360 sider, 249 kr.

Året er 1940, og nazisterne har besat Norge i april, men modsat danskerne gjorde nordmændene modstand, og englænderne kom dem til hjælp i de første måneder af okkupationen.

Den engelske krigshelt, sergent Jack Tanner får en hemmelig opgave, nemlig at eskortere tre norske officerer og en mystisk civil person med kodeordet Odin i sikkerhed for nazisterne. Med de tyske tropper i hælene kæmper Jack Tanner sig gennem de norske fjelde og skovområder. Det har sine blodige omkostninger, men Odin skal sikres, da han er i besiddelse af en viden, der måske kan ændre krigens udfald.

Mission Odin er en god spændingsroman, der tager udgangspunkt i et autentisk miljø under krigen.

Arven efter Hitler – Tysklands opgør med naziregimet

Af Anette H. Storeide. Informations Forlag. 300 sider, 299 kr.

Nazisternes drøm om et germansk tusindårsrige endte i ruiner, flere end 50 millioner menneskeliv blev tabt og Tyskland blev delt i to. "Et brud

med fortiden" kaldte tyskerne den nære nazifortid, før de satte opgøret på pause. Østtyskland baserede derefter sin version af krigshistorien på myten om den antifascistiske modstandskamp, mens Vesttyskland baserede deres på forestillingen om en uvidende befolkning forført af Hitler og SS.

Krigsforbrydelserne, Holocaust og jødeforfølgelserne blev imidlertid stadig vanskeligere at fornægte, og gradvist øgedes også viljen til at tage et kritisk opgør med fortiden.

På baggrund af grundig forskning og gennem interviews med en række tidsvidner beskriver den norske forsker Anette H. Storeide Tysklands lange, smertefulde og helt nødvendige opgør med naziregimet i de 65 år, der er gået siden krigens afslutning.

Forklædt som nazist – En Århus-historie

Af Charlotte Johannson.
Informations Forlag. 259 sider, 299 kr.

Fodboldklubben AGF's højreradikale hooligan-gruppering White Pride er berøgt for utallige overfald på indvandrere og venstreorienterede i Århus. Med deres aktiviteter inden og uden for AGF's stadion har de højreekstreme voldsmænd forvandlet Århus fra smilets til voldens by.

I al hemmelighed valgte den tidligere landsholdssvømmer, 21-årige Charlotte Johannsen, i 8 måneder fra efteråret 2008 til sommeren 2009 at infiltrere det voldelige miljø ved at blive venner med bl.a. "Dollar", "Diesel" og "Føreren". Indtil denne bogs udgivelse har Charlotte holdt sine oplevelser hemmeligt for selv de allernærmeste.

Bogen er en rystende beretning om en utrolig modig bedrift af en ung pige, og giver et sjældent personligt indblik i volden, radikaliseringen, sammenholdet og hadet i det ellers så lukkede miljø.

Bidrag til denne rubrik bedes sendt til
Peter Eigenbroth
Rolighedsvej 8a, 9690 Fjerritslev
mail: eig@fjerritslev.dk

85 år 17. november
Egon Thomassen
P. Knudsens Vej 6 A, lejl. 22
8930 Randers NV

16. december
Jens Ege
N. Jespersens Vej 10
2000 Frederiksberg

6. januar
Tenna Christensen
Brobjerg Parkvej 45
8250 Egå

14. januar
Kaj Fugl
Hyrdestien 16,
8400 Ebeltoft

21. marts
Knud Rasmussen
Østervoldgade 2
7000 Fredericia

80 år 14. marts
Børge Gravesen
Fasanvej 26
7190 Billund

24. marts
Godthardt Saugstrup
Rønnevej 3, Kliplevej
6200 Aabenraa

50 år 7. januar
Jens Lau-Jepsen
Bøgevej 30
8300 Odder

Nyt fra Danske Veteraner 1940-45

Medlem af bestyrelsen for DV 40-45 Poul Sveistrup har bearbejdet politikerne og dermed været med til at få forhøjet Hædersgaven i 2010.

83 tidligere frihedskæmpere, krigssejlere og danske i allieret krigstjeneste har meldt sig ind i DV 40-45 - desværre har vi mistet 10 på grund af dødsfald og 2 har meldt sig ud, så vi nu har 71 medlemmer.

Den 26. august var DV 40-45 repræsenteret ved afsløringen af monumentet for KZ-fangernes ankomst med De Hvide Busser til Ramlösa Brunnspark i Helsingborg.

Den 29. august deltog DV 40-45 i mindehøjtideligheden i Mindelunden, hvor formanden Erik Krage-lund (krigssejler) lagde krans ved monumentet.

Den polske ambassade inviterede DV 40-45 til at deltage i ambassadens mindehøjtidelighed i Mindelunden 30. oktober for Lucian og Anna Louisa (Lone) Maslocha. DV 40-45 deltog i højtideligheden og lagde krans ved monumentet og blomster på de to grave.

Da FV's rejseklub har afholdt sin sidste rejse - der gik til Fyn - vil DV 40-45 nu tage tråden op og forventer at arrangere en rejse i Danmark og en til udlandet i 2011.

Venlig hilsen
Max Roe

Medlem af bestyrelsen for DV 40-45

Anna-Lise Clausen er død 74 år gammel.

Det er med sorg, vi har modtaget budskabet om, at Anna-Lise Clausen ikke er blandt os mere.

Anna-Lise Clausen var gennem en årrække kontorchef i Frihedsfonden, hvor hun utrætteligt arbejdede for, at alle, der var omfattet af erstatningsloven, fik al den hjælp som loven gav mulighed for. Og det blev gjort med en stor indfølelse for de mange som søgte hendes råd og frihedsfondens hjælp.

Da fonden lukkede 1. juli 1996, fortsatte Anna-Lise Clausen som konsulent i Arbejdsskadestyrelsen, hvor hun virkede frem til sin pensionering. Både i tiden i Arbejdsskadestyrelsen og som pensionist var Anna-Lise altid parat, når gamle modstandsfolk og fanger

ringede om hjælp og gode råd.

I Kammeraternes Hjelpefond fik vi stor glæde af Anna-Lises store indsigt og arbejdsevne. Hun kom ind i bestyrelsen i 1996, og blev formand for fonden i 2000 efter Hans Andersen.

Anna-Lise Clausen formåede i sin tid som formand for Kammeraternes Hjelpefond at få gennemført en række nødvendige ændringer i fondens virke, herunder salget af feriehuset på Kegnæs. Det var svære beslutninger, men Anna-Lise havde et sikkert blik for, hvad der var rigtigt og nødvendigt, og den fornødne viljestyrke til at få beslutningerne gennemført. Anna-Lise fik også startet arbejdet med en ny og mere tidssvarende fundats for Kammeraternes Hjelpefond, som forventelig vil være godkendt og gældende fra næste år.

Anna-Lises arbejde har således sikret,

at Kammeraternes Hjelpefond med tiden kan indlemme yngre kræfter i fonden, og derfor i mange år fremover fortsat kan forestå 4. maj højtideligheden i Mindelunden i Ryvangen i samarbejde med Hjemmeværnet.

Anna-Lise takkede af som formand for Kammeraternes Hjelpefond i 2008. Den sidste tid var præget af sygdom, men Anna-Lise bevarede længe sit gode humør og livsvilje, og vi vil huske hende som en stærk personlighed med et stort medmenneskeligt overskud.

Æret være hendes minde.

Martin Frøland, formand for Kammeraternes Hjelpefond

Ove Toft Hansen, den sidste af de tre "Bogense-drenge", er gået bort fra os.

Sammen med Anker Jørgensen og Villy Mørk Jensen blev Ove Toft Hansen dømt til døden for deres modstandsarbejde mod den tyske besættelsesmagt, men senere benådet til tugthus/KZ-ophold i Tyskland.

De overlevede alle tre - men mærket af rædslerne var de resten af livet.

Kontakten til hinanden bibeholdt de, og den sidstlevende, Ove Toft Hansen, fortsatte med at holde kontakten vedlige til Villy Mørk Jensens familie.

Det var også Ove og Villy (med Dagmar's hjælp), der startede retssagen

mod Tyskland, for at få en undskyldning for Nazi-Tysklands ugeringer mod alle slaverarbejderne.

Ove Toft vil ikke kun blive savnet af familien - også af os.

Æret være hans minde!

Dagmar Mørk Jensen og Anni Mørk

Niels Otto Køster døde den 17. oktober, 98 år. Han var et kendt, skattet og væsentligt medlem i kredsen af tidligere kz-fanger fra Neuengamme-lejren syd for Hamborg. Efter sin arrestation den 9. dec. 1943 måtte han først opleve Horserød og Frøslev, hvorfra han den 20. okt. 1944 blev overført til Neuengamme. Han kom herfra til udekommendoen Versen ved Meppen i nærheden af den hollandske grænse. Lejren, hvor fangerne gravede pansergrave, var berygtet på grund af det hårde og våde arbejde, og yderligere var der problemer med at få Røde-Kors pakkerne frem. Han overlevede imidlertid strabadserne, hvilket ikke alene markerede hans fysiske, men også hans psykiske styrke.

Efter krigen var han en af de første, der fik forbindelse til tidligere fanger fra nogle af de 28 nationer, der var i Neuengamme. Hans kontakter førte til, at han i 1955 sammen med andre

var med til at stifte den internationale organisation "Amicale Internationale de KZ-Neuengamme" (AIN). I 1962 var han yderligere med til at danne den danske "Landsforening af KZ-fanger fra Neuengamme".

AIN blev oprindeligt dannet som et modstykke til Hamborgs bystyre, der på det tidspunkt ville skjule, at der havde været en stor kz-lejr indenfor bygrænsen. Man ønskede alle spor fjernet, og byggede kommunale fængsler hvor fangebarakkerne havde været, og frabad sig besøg af tidligere fanger m.v. Gennem årene og gennem den løbende kontakt med AIN ændredes Hamborgs indstilling væsentligt til positivt samarbejde, således at man i hhv. 2003 og 2006 rev de kommunale fængsler ned og i 2008 kunne indvie et stort kompleks med viden- og uddannelsescenter, et moderne museum, udevendig markering af kz-lejrens bygninger og et mindested. Det nåede Niels

Otto Køster, der i en årrække arbejdede i eksekutivrådet, heldigvis at opleve!

Selv om han og jeg var i Neuengamme på samme tid, mødtes vi aldrig der, da vi var udstationeret i forskellige udekommendoer, men jeg var så heldig at møde ham i Neuengammeforeningen og specielt i det internationale arbejde i AIN.

På mange rejser til møder i eksekutivrådet, mange møder med ledende politikere og embedsmænd fra Hamborg og ledelsen af museet i Neuengamme, har jeg lært Niels Otto Køster at kende som en vidende historiker, en dygtig skribent, en veltalende foredragsholder og et værdigt og spændende menneske. Han var vores "grand old man", og jeg er stolt over at have været en af hans venner.

Æret være hans minde.

*Ernst Nielsen
Vicepræsident i AIN*

Mindeord over Hiltgunt Margret Zassenhaus

„Modstandskampen 1940-45“ har netop modtaget nedenstående mindeord over den tyskfødte læge Hiltgunt Margret Zassenhaus fra Bente de Lisser. Zassenhaus døde helt tilbage i 2004, men da hun ikke tidligere har været omtalt i bladet, har vi valgt at optage indlægget, selv om det ikke er helt aktuelt...

Der er formentlig ikke mange tilbage, der kendte dr. Zassenhaus, men hendes biografi står opført i "Den Danske Lægestand".

Jeg kendte Hiltgunt i 1938-39, hvor hun boede i min onkels og tantes hjem. Hun havde læst nordiske sprog på universitetet i Hamburg og ville gerne perfektionere sit sprog gennem ophold i et dansk hjem.

Hun forlod Danmark i 1939, og ved besættelsen fik vi brev fra hende om, at vi ikke ville høre fra hende før efter krigen, da det formentlig ikke ville

være velset for danske at modtage breve fra tyskere.

Hun påbegyndte medicinske studier inden krigen, men blev af det tyske justitsministerium beordret til at censurere breve fra tyske jøder, der anmodede udenlandske slægtninge om hjælp. Hiltgunt havde ordre til at lave udstregninger eller helt destruere disse breve. Hun adlød ikke, men fik brevene smuglet ud af Tyskland til de rette vedkommende.

Gestapo beordrede hende til at udnytte sine nordiske sprogkundskaber ved at overvåge 1200 norske og danske modstandsfolk placeret i 52 fængsler og lejre. Hun benyttede sin stilling til at smugle mad og tøj ind i lejre og fængsler og fik blandt fangerne navnet "Englen fra Dachau".

Hiltgunt snød Gestapo under hele krigen, og noget af det vigtigste hun ydede var at lave et kartotek med personoplysninger og lokalisation af alle de danske og norske fanger. Gennem en dansk skibskaptajn fik hun dette

kartotek smuglet til svensk Røde Kors, så man i forbindelse med Bernadottes redningsaktion med de hvide busser hurtigt kunne finde danske og norske fanger, og Hiltgunt har formentlig reddet i hundredvis af modstandsfolk.

Efter krigen blev hun inviteret til Danmark og læste til læge på Frihedsfondens bekostning. Hun blev kandidat i vinteren 1952 og rejste umiddelbart derefter til USA, hvor hun hele livet arbejdede i Baltimore.

Hun blev ridder af Dannebrog og modtog den norske Skt. Olavs orden af Kong Haakon. Hun fik Røde Kors medaljer i både Norge og Danmark, ligesom hun fik tysk ridderkors. Hun blev æressenator i Hamburg og æresdoktor ved flere amerikanske universiteter, og i 1974 blev hun nomineret til Nobels Fredspris af den norske regering.

Selv om hendes lægegerning faldt i USA, var hun dansk læge og en af de få, der har indskrevet sig en plads i danmarkshistorien

Ole Helmig

Er De dansk?

I år er det 65 år siden, min mor en nat i februar stillede spørgsmålet "Er De dansk?" til den danske håndlanger, der sammen med tyske Gestapofolk brød ind i vores hjem for at arrestere min bror. Han var dog som andre sabotører "gået under jorden", da det blev for risikabelt om natten at hente nedkastede våben til deres aktioner.

Der skulle mod til at stå over for en bevæbnet landsforræder og tale til hans dårlige samvittighed, når han samtidig havde bevæbnede Gestapofolk i ryggen. Jeg overværede optrinet og husker, at min mors myndige ord og uforfærdethed åbenbart indgød en vis respekt.

Det var danskheden, der blev kæmpet for dengang. Og danskerne slog deres lid til, at "end er der en Gud foroven, som råder for Danmarks sag."

I dag, 65 år efter, kan vi opleve skræmmende eksempler på, at danskere inklusive undertegnede, der giver udtryk for deres danske og kristne sindelag, bliver groft chikaneret af deres egne landsmænd.

Med andre ord - historien gentager sig - så der er stadig grund til at kæmpe for danskheden og spørge "Er De dansk?" **Men er der også mod?**

Kamma Ankjærø
Ny Munkegade 80, Århus C

Er den gule stjerne synlig igen?

"Jeg kan stadig se min mor sidde og sy den gule stjerne på. Jeg protesterede og sagde: "Den vil jeg ikke have på." Min far sagde: "Bær den med stolthed." Dette fortalte en jøde i DR 2-udsendelsen, Hitlers Holocaust, 2. afsnit, 8. juni 2010. Der var endnu fire afsnit tilbage - til orientering for alle holocaust-benægttere - så de kunne nå at se jødeforfølgelsen og koncentrationslejrenes rædsler og blive revet ud af den vildfarelse, at de aldrig har fundet sted.

I samme udsendelse omtalte en tysk jøde Goebbels som den demagogiske indpisker: "Opdrag børnene til et sundt had - en sand vrede mod jøderne."

Er det ikke de samme tendenser, vi ser i dag verden over, inkl. i København? Hvordan kan det være, at jøder advares mod at nærme sig Nørrebro - og de bør ikke gå med kippa, den lille kalot, nogen steder, da de er i fare for at blive overfaldet, lemlæstet og dræbt? Og hvorfor er den jødiske Carolineskole i København omgærdet af et tre meter højt hegn? Det var den israelske premierminister Golda Meir, der i sin tid sagde: "Vi jøder har et hemmeligt våben: Vi har ingen steder at flygte hen."

Kamma Ankjærø
Ny Munkegade 80, Århus C

1133

Asta Dahl
Anemonevej 17
4000 Roskilde

ADRESSELISTE

ERHVERVSHÆMMEDE

FRA FRIHEDSKAMPEN

Odense afd.: Fmd.: Alfred Andersen,
Bregnevej 7, 5220 Odense SØ,
tlf. 66 11 58 69.

Omegnsafdelingen:

Sydkajen 4.1.th, 3600 Frederikssund,
tlf. 47 53 02 48.
Fmd.: Eigil Skov Jørgensen,
giro 8011788, sociale sager.

Sjællands afd.:

Fmd.: Mogens Henrik Nielsen,
Nystedvej 14, Veddelev, 4000 Roskilde,
tlf. 46 75 77 13.
Kass.: Benny Rasmussen
Rungsted Strandvej 181 B
2960 Rungsted, tlf. 45 86 63 72.

Jysk afd.: Fmd.: C. C. Nielsen,
Lundingsvej 7, 7000 Fredericia,
tlf. 75 92 34 72.

Kass.: Birgit Lund, Skovparken 76 B,
6000 Kolding, tlf. 75 53 73 53.
Sekretær: Hans Jørgen Dahlhus,
Herredsvej 16, 7000 Fredericia.
Tlf. 75 94 35 83
(Postadresse: Sekretær)

ALLIEREDE KRIGSSEJLERES VETERANFORENING

Fmd.: Else Lizier, Tårnvej 20, 2610 Rødovre,
tlf. 36 70 03 68.
Kass.: Erik Qvist, Udsigten 16, 4220 Korsør,
tlf. 58 37 78 06.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethesvej 28, Ejby,
4070 Kirke Hyllinge, tlf. 46 40 50 87.
Giro: 87 446 867.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Jørn Jensen, Glentemosen 5, lejl. 103,
2605 Brøndby, tlf. 43 96 35 18.
Kass.: Salle Fischermann,
Toftekaersvej 28 C, 2820 Gentofte,
tlf. 39 65 89 90.

GESTAPOFANGERNE RANDERS

Fmd.: Ebba Hjortshøj, tlf. 86 42 77 29
Hermann Stillingsvej 17, 8930 Randers NØ.
Kass.: Marion Jensen, Møllevangen 6,
9560 Hadsund, tlf. 20 22 59 54.

FRIHEDSKAMPENS VETERANER

Henvendelse kan ske til
Eigil Skov Jørgensen (Foss),
tlf. 47 53 02 48 eller
Bent Nielsen,
Strandjægervej 78, 2791 Dragør,
tlf. 32 53 07 16.

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Formand: Martin Frøland, Ellemosevej 107,
2900 Hellerup, tlf. 39 68 15 25
Kasserer: Poul Brandt, Engbovej 104,
2610 Rødovre, tlf. 36 41 33 24

FRIHEDSKAMPENS FREDNINGS- OG MINDEFOND

Amaliegade 18, 1256 København K,
tlf. 33 40 10 10
Fmd.: Chr. Eugen-Olsen
Sekretær: Jens Ege, N. Jespersens Vej 10,
2000 Frederiksberg, tlf. 38 33 52 08
Ansøgninger om støtte fra fonden kan rettes til
ovenstående adresse.
Bidrag til fondens arbejde kan sendes til
fondens konto i Spar Nord Bank
reg.nr. 9061 konto nr. 4569856065

HANNOVER-STÖCKEN

Henv.: Erik Tanne, Farum St. Torv 29, 1. th.,
3520 Farum, tlf. 44 95 87 35.

HORSERØD STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Anton Nielsen,
Møllevej 17, 3650 Ølstykke, tlf. 47 17 90 69.
Kass.: Hanna Kirkegaard,
Jesper Brockmandsgade 2, 2200 København N.
Tlf. 22 12 49 25.

LANDSFORENINGEN AF KZ-FANGER FRA NEUENGAMME - VENNEKREDSSEN

Fmd.: Helle Sørensen, Borgervænget 92, 2 th.,
2100 København Ø, tlf. 59 18 66 89 - 20 45 19 29
Kass.: Gitte Sundahl, Søkildevvej 3,
5970 Æreskøbing, tlf. 62 52 21 50

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Søgård, Reedtzholmvej 114,
4736 Karrebæksminde, tlf./fax 55 44 10 32.
E-post: pse17@dadlnet.dk.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Krasnik Fischermann,
Gl. Vartov Vej 29, 2. tv.,
2900 Hellerup, tlf. 39 62 83 55.
Kass.: Michael Fingeret, Herman Triers Plads 2,
1631 Kbh. V, tlf. 35 37 11 21

DANSKE VETERANER 1940-45

Formand Erik Kragelund,
nysejler@webspeed.dk
Sekretær Max Roe, maxroe_sen@msn.com

ARBEJDSKADESTYRELSEN

Sankt Kjelds Plads 11, Postboks 3000,
2100 Kbh. Ø, tlf. 72 20 60 00, fax 72 20 60 20.

AMICALE INTERNATIONALE

DE NEUENGAMME (AIN)

Vicepræsident Ernst Nielsen,
Sofielunden 14, 2600 Glostrup.

FÉDÉRATION INTERNATIONALE DES RÉSISTANTS, DANMARK (FIR)

Formand: Allan Christiansen, Ibsvej 94,
2880 Bagsværd, tlf. 44 98 48 24.
Kasserer: Bodil Enoch,
Brøndbyøster Torv 51, 5. th. 2605 Brøndby,
tlf. 36 75 45 94.

BERNADOTTEGÅRDEN

Bernadottegården 94, 9560 Hadsund,
tlf. 96 53 13 50.

BERNADOTTEGÅRDEN

H.H. Kochsvej 4, Himmelvej, 4000 Roskilde,
tlf. 46 31 60 00.

MINDELUNDEN RYVANGEN

Tuborgvej 33, 2900 Hellerup, tlf. 39 62 14 67.

BANGSBO MUSEUM

9900 Frederikshavn, tlf. 98 42 31 11.

FRIHEDSMUSEET

Churchillparken 7, 1263 København,
tlf. 33 13 77 14.

MUSEET FOR FRØSLEVLEJREN

Lejrvejen 83, Frøslev, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 65 57.

MUSEET PÅ KOLDINGHUS

Postboks 91, 6000 Kolding, tlf. 76 33 81 99.
Åbent kl. 10-17.

HORSERØDLEJRENS MUSEUM

Esrumsvej 367, 3000 Helsingør, tlf. 72 55 20 47.
Åbent søndag, tirsdag og torsdag kl. 11-15.

BESÆTTELSESMUSEET I ÅRHUS 1940-45

Mathilde Fibigers Have 2 (v/ Domkirken)
8000 Århus C, tlf. 86 18 42 77, fax 86 18 42 83.
Fond reg. nr.: 12844.

HISTORISK SAMLING

FRA BESÆTTELSESTIDEN,

Niels Bohrs Alle 9, 6700 Esbjerg.
Åbent tirsdag kl. 10-12 og torsdag kl. 10-18.

ODENSE HISTORIE 1940-45

Brandts Passage 15.1.tv
5000 Odense C, tlf. 66 19 40 45.
Åbent d.1. lørdag i måneden kl. 13-16

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: 4. Maj-huset, Gennem Landet 80 A,
8592 Anholt.
Kan lejes ved henvendelse til
Anders Rytter, tlf. 40 97 96 84